

รากฐานเชิงทฤษฎีของแนวคิดสวัสดิการสังคม*

Theoretical Foundations for the Concept of Social Welfare

สุขมา อรุณจิต

Sukhuma Aroonjit

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Social Administration, Thammasat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: sukhuma@tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ

การศึกษาแนวคิดด้านสวัสดิการสังคมจำเป็นต้องเข้าใจพื้นฐานแนวคิด ทฤษฎี รากฐานปรัชญา เบื้องต้นของกลุ่มสำนักคิดทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อันนำมาสู่ความหลากหลายของทัศนะ วิธีคิด แนวทางงานสวัสดิการสังคม บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ รากฐานปรัชญาแนวคิด ทฤษฎีของ แนวคิดงานสวัสดิการสังคมเบื้องต้นในกลุ่มสำนักคิดแนวเสรีนิยม กลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยม และกลุ่ม สำนักคิดแนวสังคมประชาธิปไตย ตลอดจนเพื่อนำเสนอข้อเด่นและข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคม จำแนกตามกลุ่มสำนักคิด พบว่า กลุ่มสำนักคิดแนวเสรีนิยม ให้ความสำคัญกับเสรีภาพ ความยุติธรรม และปัจเจกนิยม โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ เชื่อมั่นในกลไกตลาดและระบบทุนนิยม ไม่เห็นด้วย กับการจัดสวัสดิการโดยรัฐ เพราะถือว่าแทรกแซงเสรีภาพ ส่วนกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยม มีรากฐาน ปรัชญาความเชื่อในสังคมที่มีความเท่าเทียม ปราศจากความแปลกแยก และมีทัศนะเป็นปฏิปักษ์กับระบบทุนนิยม เพราะเชื่อว่านำไปสู่การแบ่งทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรมและไม่เห็นด้วยกับการจัดสวัสดิการสังคม เพราะเป็น เพียงเครื่องมือค้ำชูระบบทุนนิยม สวัสดิการสังคมจึงไม่จำเป็นเพราะชุมชนจะสามารถตอบสนองความ ต้องการของทุกคนได้ ส่วนแนวคิดสังคมประชาธิปไตยยึดมั่นในสังคมที่มีความเท่าเทียม และเชื่อในการ เปลี่ยนแปลงสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป ให้ความสำคัญกับสวัสดิการสังคมโดยถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ทางสังคม (Social Basic Right) ที่ประชาชนพึงได้รับ เชื่อว่ารัฐสวัสดิการจะช่วยขจัดความทุกข์ยาก เดือดร้อนของประชาชนอย่างทั่วถึง ลดความไม่เท่าเทียมทางสังคมได้ ข้อเด่นของงานสวัสดิการสังคมใน กลุ่มสำนักคิดแนวเสรีนิยม คือ การปราศจากการแทรกแซงของรัฐสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สวัสดิการจากภาคเอกชนจะมีประสิทธิภาพ และสวัสดิการสังคมอาจเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาค ส่วนเป็นสำคัญ ข้อจำกัดคือ การกลั่นกรองผู้สมควรได้รับสวัสดิการโดยใช้การทดสอบ (Mean test) อาจ เป็นการตีตราผู้รับสวัสดิการ และยังเกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมในสังคมสูง ข้อเด่นของงาน สวัสดิการสังคมกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยมคือ มีสวัสดิการสังคมเป็นเครือข่ายความปลอดภัย (Social Safety Net) และมีการจัดการปัญหาเชิงระบบให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ข้อจำกัดคือ ความไร้ประสิทธิภาพ

ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การขาดโอกาสเข้าถึงสวัสดิการความช่วยเหลือที่แท้จริงของผู้ด้อยโอกาส ส่วนข้อเด่นของงานสวัสดิการสังคมในกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยมประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนมีหลักประกันชีวิตอย่างทั่วถึง สร้างสมดุลระหว่างกลไกตลาดกับการแทรกแซงของรัฐ ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคมควบคู่กันไป แต่ข้อจำกัดคือ ภาครัฐต้องใช้งบประมาณสูง ปัญหาจากโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุสูงขึ้น การเก็บภาษีที่สูงเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งยังสร้างวัฒนธรรมการพึ่งพารัฐมากกว่าพึ่งพาตนเอง

คำสำคัญ: สวัสดิการสังคม; เสรีนิยม; สังคมนิยม; สังคมประชาธิปไตย

Abstract

Studying the concept of social welfare requires understanding the fundamental concepts, theories, and philosophical foundations of various schools of social, economic, and political thought, leading to a diversity of viewpoints, ways of thinking, and approaches to social welfare. This article presents theoretical foundations for social welfare practices in liberalism, socialism, and social democratic schools of thought, their advantages and limitations of social welfare classified by different scholars. The liberal school highlights liberty, justice, and individualism without state intervention. They believe in market mechanisms and capitalism but reject state welfare provision as it interferes with liberty. The socialist is based on the philosophy of belief in an equal society, free from division, which is an opposing view on the capitalist. They believe that capitalism will lead to an unfair distribution of resources. The social welfare provision is rejected as it is an instrument supporting capitalism. Social welfare is, therefore, not necessary for socialism because the community will be able to respond to people's needs. The democratic society, on the other hand, adheres to a society with equality and believes in gradual social change. This concept prioritizes social welfare as a basic social right that people should have, and the welfare state a solution to people's struggles by reducing gaps in social inequality. The advantages of social welfare from the liberal perspective are the absence of state intervention, the promotion of economic growth, and the effective welfare from private sectors that may include the participation of all other sectors. The limitation is that screening those deserving of welfare by using a Mean Test may discriminate welfare recipients, leading to high inequality in society. The advantage of the social welfare in socialism is the emergence of Social Safety Net and systematic problems-solution for disadvantaged groups. The limitation is the economic, social, and political inefficiency and a lack of opportunity for the

underprivileged to access state welfare and assistance. The upside of social welfare in social democracy is comprehensive life insurance, which balances market mechanisms and government intervention. The insurance encourages economic progress and social welfare. The limitations include the government's high budget, the increase in the elderly population, high taxes hindering economic growth, and a state-reliance culture rather than self-reliance.

Keywords: Social Welfare; Liberalism; Socialism; Social Democratic

บทนำ

เมื่อประชาชนต้องประสบกับปัญหาใหญ่ ทุกคนต่างต้องร่วมกันแก้ไขปัญหในระดับสังคม ภาครัฐควรเป็นเครื่องมือแรกที่ใช้แก้ไขปัญหาหรือไม่ ภาครัฐควรแก้ปัญหายังไง มีประสิทธิภาพหรือไม่ ควรมอบภาระความรับผิดชอบเท่าไรให้แก่ภาครัฐ หรือการมอบความรับผิดชอบให้รัฐนั้นเป็นวิธีการที่ดีที่สุด หรือจะยิ่งสร้างปัญหาเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม หากอีกมุมมองหนึ่งที่เห็นว่าเครื่องมือหลักในการแก้ไขปัญหาเป็นบทบาทหน้าที่ของประชาชน ที่ควรต้องดูแลตนเองและร่วมกันกระจายความรับผิดชอบให้แก่ทุกภาคส่วน ที่จะแบกรับความเสี่ยงหรือผลกระทบได้มากน้อยเพียงใด ภายใต้การช่วยเหลือ การแทรกแซงหรือการใช้ อำนาจรัฐให้น้อยที่สุด ส่วนการแบ่งทรัพยากรเพื่อการแก้ไขหรือตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชน จะแบ่งอย่างไร ใครควรได้เท่าไร หรือใช้อะไรเป็นเกณฑ์ การแบ่งสรรนั้นมักเกิดความขัดแย้งอยู่เสมอ (Kelsen, 1975, อ้างถึงใน วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2554) เหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงาน สวัสดิการสังคม ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าขบคิด อันแฝงไปด้วยอุดมการณ์เชิงปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจ ที่แตกต่างกันไป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรากฐานปรัชญา แนวคิด ทฤษฎีของแนวคิดงานสวัสดิการ สังคมในกลุ่มสำนักคิดแนวเสรีนิยม กลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยม และกลุ่มสำนักคิดแนวสังคม ประชาธิปไตย และเพื่อนำเสนอข้อเด่นและข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคมของกลุ่มสำนักคิดทั้งสาม สร้างความเข้าใจเบื้องต้นที่นำไปสู่ความแตกต่างของทัศนะ วิธีการ แนวทาง และลักษณะ การจัดสวัสดิการสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม ด้วยวิธีการทบทวนเอกสาร งานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหา

เนื้อหาสาระของบทความนี้ประกอบไปด้วย ส่วนของแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ส่วนของการ จำแนกกลุ่มสำนักคิดในงานสวัสดิการสังคม การกล่าวถึงในประเด็นข้อเด่นและข้อจำกัดของงาน สวัสดิการสังคมตามกลุ่มสำนักคิด และบทสรุปของแนวคิดสวัสดิการสังคม โดยจะกล่าวถึงตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม (Social Welfare)

กฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 3 ได้ระบุว่า “สวัสดิการ หมายความว่า ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับ

การป้องกัน แก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมและเป็นธรรมตามมาตรฐานทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและการบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ” (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2567) ส่วนแนวคิดของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2546) ได้ให้ความหมายสวัสดิการสังคมว่า เป็นบริการหรือโครงการที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยไม่จำแนกฐานะและชนชั้น สามารถแบ่งลักษณะของบริการสวัสดิการสังคมออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) สวัสดิการที่มุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนหรือบำบัดรักษา ทดแทนฟื้นฟู 2) สวัสดิการที่มุ่งป้องกันปัญหา และ 3) สวัสดิการที่มุ่งพัฒนาศักยภาพ ความคิด จิตใจ ทักษะประชาชน

การให้ความหมายสวัสดิการสังคมมีความคล้ายคลึงกัน เพียงแต่อาจมีระดับความกว้างของการนิยามแตกต่างกัน อาทิเช่น แนวคิด Dolgoff & Feldstein (2003) อธิบายว่า สวัสดิการ หมายถึง การแทรกแซงทางสังคมทั้งหมดที่เสริมสร้างหรือรักษาการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมของมนุษย์ ทั้งนี้หากพิจารณาแนวคิดดังกล่าวประกอบกับแนวความคิดของ Friedlander and Apte (1974, quoted in Prigmore & Atherton, 1986) ที่ได้ให้ความหมายสวัสดิการสังคมว่า “เป็นการจัดหาหรือเตรียมการระบบกฎหมาย โปรแกรม ผลประโยชน์และบริการ เพื่อให้ประชาชนและเพื่อให้สังคมได้ปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้อย่างเหมาะสม” จะเห็นได้ว่า ระบบกฎหมาย โปรแกรม ผลประโยชน์และบริการ นับเป็นส่วนหนึ่งของคำว่า “การแทรกแซงทางสังคม” ตามแนวคิดของ Ralph and Feldstein นั่นเอง

แนวคิดของ Gordon & Spucker (1999) ได้เสนอข้อสรุป รวบรวมสาระ ความหมายของสวัสดิการที่ใช้กันอย่างหลากหลาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ความหมาย ดังนี้ ความหมายแรกหมายถึง สภาพของการอยู่ดี กินดี มีสุข ตามนัยแรกนี้สอดคล้องกับ แนวคิดของ Midgley (1997) ที่ได้ให้ความหมายสวัสดิการสังคมไว้ว่าเป็นสถานะหรือเงื่อนไข ที่ทำให้สถานะความอยู่ดีกินดีของประชาชนเกิดขึ้น (Human Well-being) เมื่อปัญหาสังคมได้รับการแก้ไข ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนอง และการเปิดโอกาสทางสังคมให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ในการที่จะได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุด ความหมายที่สอง หมายถึง การได้รับความพอใจจาก การได้อรรถประโยชน์จากสินค้าหรือบริการ (แนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์) และความหมายที่สาม หมายถึง การได้รับผลประโยชน์รับบริการ รับสิ่งของ เพื่อทำให้เกิดความกินดีอยู่ดี

กล่าวโดยสรุปแล้วความหมายของสวัสดิการสังคม คือ ระบบการจัดบริการทางสังคมที่ก่อให้เกิดสถานะหรือเงื่อนไขทางสังคมที่เอื้อต่อความอยู่ดี กินดีมีความสุขของประชาชน สถานะดังกล่าวจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนในสังคมให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม มีลักษณะของการแก้ไข ป้องกันปัญหา ส่งเสริมและพัฒนาชีวิตของประชาชนครอบคลุมด้านการศึกษา สุขภาพ ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ กระบวนการยุติธรรม นันทนาการ และการบริการสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้อย่างเหมาะสม

2. การจำแนกกลุ่มสำนักคิดในงานสวัสดิการสังคม

การศึกษาเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคมจำเป็นต้องคำนึงถึงพื้นฐานแนวคิด รากฐานปรัชญา ความเชื่อของกลุ่มต่าง ๆ อันเป็นระบบของความคิดผ่านมุมมองของมนุษย์ต่อโลกในการนิยามความจำเป็น และความปรารถนาของมนุษย์ สวัสดิการจะมีความแตกต่างกันออกไปในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับ มุมมองรากฐานปรัชญา แนวคิด ทฤษฎีสวัสดิการสังคมที่แตกต่างกันไป โดยสามารถจำแนกแนวคิด พื้นฐานในงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแนวคิดเสรีนิยม (Liberalism) ที่เน้นปัจเจกนิยมในการกำหนดสวัสดิการ มีการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้เดือดร้อน เพียงบางกลุ่มชั่วคราว กลุ่มแนวคิดสังคมนิยม (Socialism) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ชนชั้น เพื่อแสวงหาเศรษฐกิจที่มีการวางแผนจากส่วนกลาง โดยพื้นฐานมาจากมวลชนส่วนใหญ่ กลุ่มแนวคิดสังคมประชาธิปไตย (Social Democracy) คือ กระบวนการที่มองระบบสังคมอย่างมนุษยนิยมและการมีส่วนร่วม ในสังคม ทั้ง 3 กลุ่มแนวคิดมีความแตกต่างกันนี้ ล้วนมีรากฐานสาระสำคัญที่นำมาซึ่งความเชื่อ ค่านิยม มุมมอง การให้คุณค่ากับสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป ผู้ศึกษาได้นำเสนอรายละเอียดของสาระแนวคิด พื้นฐานของงานสวัสดิการสังคมในประเด็นต่าง ๆ อันได้แก่ พื้นฐานแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการ แนวคิดเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ แนวคิดเรื่องความต้องการของมนุษย์ แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพ แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมทางสังคมและแนวคิดเรื่องมุมมองต่อสวัสดิการสังคมตามกลุ่มแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

2.1 กลุ่มสำนักคิดแนวเสรีนิยม (Liberalism)

2.1.1 พื้นฐานแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการ

แนวความคิดของฝ่ายขวาที่มีรากฐานปรัชญามาจากความเชื่อแบบเสรีนิยม หรือนุรักษ์นิยมที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพ ความยุติธรรมและปัจเจกนิยม ทั้งนี้เสรีภาพของบุคคล ต้องปราศจากการแทรกแซงของรัฐ นำไปสู่ความเชื่อมั่นในกลไกตลาดและระบบทุนนิยม ด้วยเหตุนี้ รัฐจะต้องไม่เข้ามาแทรกแซงบุคคลหรือระบบตลาดได้

2.1.2 แนวคิดเรื่องธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์

แนวคิดเสรีนิยมมีทัศนะต่อมนุษย์ว่าความคิดมนุษย์มีเหตุและผล การตัดสินใจต่าง ๆ เกิดจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว (Hewitt, 1992) มนุษย์แต่ละคนต่างสนใจแต่ผลประโยชน์ของตัวเอง มุมมองต่อปัญหาของมนุษย์เชื่อว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเกิดจากความฉลาด และขยันหมั่นเพียร ส่วนคนที่ลำบากยากจน คือ คนโง่ ไม่มีความสามารถและขี้เกียจ (สมภาร พรหมทา, 2538) ดังที่ Thomas Hobbes ได้กล่าวถึงมนุษย์ไว้ว่ามีลักษณะของการเห็นแก่ตัวและละโมภโดยธรรมชาติแล้วจะพยายามครอบครอง เพื่อประโยชน์ของตัวเองให้มากที่สุด ถ้าไม่ถูกควบคุมโดยอำนาจทางการเมืองที่ชอบธรรม (วิทยากร เชียงกูล, 2548)

ส่วนแนวคิดเรื่องความต้องการของมนุษย์ กลุ่มเสรีนิยมเห็นว่ามนุษย์มีความต้องการ ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นจึงไม่มีความต้องการที่แท้จริง เพราะความต้องการไม่สามารถระบุได้ (Hewitt, 1992) แนวคิดนี้จึงไม่เชื่อในเรื่องความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์

2.1.3 แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพ

แนวคิดแบบเสรีนิยมให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ (สมภาร พรหมทา, 2538) โดยเห็นว่าประชาชนทุกคนในฐานะที่เป็นพลเมืองต้องได้รับการปกป้องสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมจากรัฐและต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ได้รับโอกาสในการแข่งขันกันอย่างเท่าเทียม รัฐจะต้องไม่บีบบังคับหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพ ไม่เข้าไปบังคับ แทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ อย่างเช่นแนวคิดของ John Lock สนับสนุนเรื่องสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลตามแนวคิดพื้นฐานของระบบทุนนิยมแบบเสรีนิยม โดยมีทัศนะว่าการยอมรับรัฐของประชาชนควรเป็นการยอมรับอย่างมีเงื่อนไขว่ารัฐจะต้องปกป้องผลประโยชน์แต่รัฐควรมีอำนาจจำกัดอยู่แค่คุ้มครองดูแลเสรีภาพในทรัพย์สินสมบัติของประชาชนเท่านั้น (วิทยากร เชียงกุล, 2548) เสรีภาพในทัศนะนี้จึงหมายถึงการพ้นจากสภาพที่ถูกบีบบังคับจากบุคคลอื่น

ตัวอย่างนักคิด อย่างเช่น Robert Nozick ได้ให้ความสำคัญแก่สิทธิในทรัพย์สินและอิสรภาพของพันธสัญญา (Freedom of Contract) มากที่สุด เช่น ไม่สามารถละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานในการถือครองทรัพย์สินได้ (Basic Rights of Property) ส่วน John Stuart Mill ให้ความสำคัญกับเสรีภาพอย่างมาก โดยมีทัศนะว่าบุคคลมีเสรีภาพควรเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของมนุษย์ เพราะมนุษย์จะต้องมีเสรีภาพเท่านั้น ในการทำตามอำเภอใจตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น (Freeman, 2007) ดังนั้นรัฐจึงไม่ควรแทรกแซงเสรีภาพ ส่วน David Hume เห็นว่าการยอมรับสิทธิที่จะมีทรัพย์สินสมบัติหรือกรรมสิทธิ์ส่วนตัวนำมาซึ่งความเป็นธรรม (เสถียร หอมขจร และคณะ, 2528)

2.1.4 มุมมองต่อความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice)

หลักการเรื่องความเป็นธรรมและความเสมอภาคมีพื้นฐานองค์ประกอบที่สำคัญในงานสวัสดิการสังคม แต่ทว่ามุมมองที่แตกต่างหลากหลายของระบบความเป็นธรรมและความเสมอภาค การประเมินความเท่าเทียมของความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนได้ส่วนเสีย แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมและความเสมอภาคให้เหตุผลเพื่อใช้ประนีประนอม การวินิจฉัย การวิพากษ์ และการประเมินค่า (Nelson, Palonsky & Mccathy, 2010) ความเป็นธรรม (Justice) สำหรับความเป็นธรรมหากพิจารณาถึงแนวคิดเบื้องต้นในปรัชญาการเมืองจะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องความเป็นธรรมมาจากการสนทนาถกเถียงโต้แย้งกันถึงเรื่องความเป็นธรรม (Justice) (ชุมพร สังขปริชา, 2531) ความเป็นธรรมนั้นมีหลากหลายมิติ นับเป็นหัวใจสำคัญของการสวัสดิการสังคม โดยมีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความไม่ลำเอียงกับความยุติธรรม ในการจัดสวัสดิการว่าควรจัดสรรอย่างไร ใครควรได้รับมากน้อย การจัดสรรทรัพยากรหรือ ความช่วยเหลือที่จะให้เกิดความเสมอภาคทางสังคม การจัดสวัสดิการอย่างเป็นธรรมก็เพื่อความเสมอภาค แต่กระนั้นก็เป็นสิ่งที่ยากมาก ที่จะบ่งชี้ความเป็นธรรมในการจัดสวัสดิการ ทัศนะของคนมองความเป็นธรรมจึงขึ้นอยู่กับว่าคุณอยู่ที่ไหน เมื่อไร คุณเป็นใคร คุณแสดงให้เห็นอะไร และคุณคิดอย่างไรกับมัน (Nelson, Palonsky & Mccathy, 2010) และเนื่องด้วยมุมมองที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มแนวคิด สะท้อนถึงแนวคิดความเป็นธรรม ความเสมอภาคและความเท่าเทียมที่แตกต่างกันออกไป

ในมุมมองของระบบเสรีนิยมนี้มีทัศนะเกี่ยวกับความเสมอภาคเป็นเรื่องพื้นฐานที่แฝงอยู่ในเรื่องสิทธิ เสรีภาพและความยุติธรรม รัฐจึงต้องให้การคุ้มครองประชาชนทุกคนด้วยความเสมอภาค

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความยุติธรรม คือ การที่บุคคลได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียม ให้โอกาสทุกคนในการแข่งขัน (สมภาร พรหมทา, 2538)

Adam Smith นักคิดในกลุ่มเสรีนิยม ไม่ได้ให้ความหมายของความเป็นธรรมว่าทุกคนจำเป็นต้องมีรายได้เท่ากันหมด แต่หมายถึง การให้ความสำคัญกับการให้หลักประกันว่าทุกคนจะมีวิถีชีวิตที่สมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลีกเลี่ยงภาวะความต่างกันระหว่างความมั่งคั่งกับความยากจน รวมถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจนอกเหนือจากนั้นก็จะมีการแบ่งสรรเป็นสัดส่วนกับบทบาทแต่ละคนในการช่วยเพิ่มความมั่งคั่งที่แท้จริงให้แก่สังคม ความร่ำรวย มรดกและภาษีเป็นกลไกรักษาความสมดุลที่เป็นธรรม (อภิชัย พันธเสน, 2546) ส่วน Thomas Hobbes เสนอว่า สาธารณสุขของมนุษย์คือความต้องการ (Passion) ไม่ใช่เหตุผล (Reason) และความต้องการที่รุนแรงที่สุด คือ ความอยู่รอด ซึ่งความปรารถนาในการอยู่รอดนี้เป็นฐานสำคัญของความยุติธรรมและศีลธรรมสิทธิที่มีอยู่ในสังคมจะต้องเป็นสภาพธรรมชาติ (State of Nature) โดยหลักการ คือ สิทธิโดยธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนในอันที่จะพิทักษ์รักษาชีวิตของตนเองด้วยเหตุผลเหล่านี้ตามแนวคิดของ Thomas Hobbes ชี้ให้เห็นว่า ภาระความรับผิดชอบของทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นเรื่องที่มาจากการตกลงร่วมกันของมนุษย์ ฉะนั้นแล้วความยุติธรรมคือการปฏิบัติตามสัญญาที่ทำไว้ก่อนหน้า (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2534) ความยุติธรรมตามนัยนี้ คือ การปฏิบัติตามข้อกำหนดของมนุษย์ที่เข้าร่วมกันเพื่อความอยู่รอดนั่นเอง

ความเป็นธรรมของ Friedrich Von Hayek เห็นว่าเป็นการใช้กฎระเบียบกับทุกคนอย่างเท่าเทียม การกล่าวอ้างถึง ความเป็นธรรมเพื่อแทรกแซงระบบตลาดจะยิ่งสร้างความยุ่งเหยิงรบกวนายการที่บุคคลได้รับบางสิ่งบางอย่างเป็นกรณีเฉพาะจะกลายเป็นการกีดกันหรือแบ่งแยกหรือเป็นการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันต่อประชาชนสิ่งที่รัฐสวัสดิการกระทำเพื่อจัดสรรรายได้ เท่ากับกลับไปสู่วิธีแบบเผด็จการของฝ่ายซ้ายสังคมนิยม ส่วนแนวคิดของนักคิดฝ่ายขวาก็คน คือ Milton Friedman ที่มีทัศนะต่อความเป็นธรรมในสังคมว่า ความเป็นธรรม คือ การที่บุคคลได้รับผลตอบแทนจากสิ่งที่ตนลงทุนไปในตลาดเศรษฐกิจ สิทธิที่จะได้รับบางสิ่งบางอย่างนั้นต้องมาจากความสามารถของบุคคล และทั้งนี้หากสิทธิดังกล่าวได้มาโดยที่บุคคลอื่นต้องสูญเสียหรือต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่าย สิ่งนั้นจะไม่สามารถเรียกว่าความเป็นธรรม (สุรพล ปธานวนิช, 2547) แนวคิดดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Milton Friedman, John Lock and Robert Nozick ที่เห็นพ้องต้องกันว่าบุคคลสมควรจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนลงแรงไปในตลาดเศรษฐกิจ (Iatridis, 1994) ดังนั้นแนวคิดแบบเสรีนิยมนี้จึงแสดงให้เห็นถึงทัศนะที่ว่า การใช้อำนาจรัฐเพื่อให้คนบางกลุ่มได้รับบางสิ่งบางอย่าง โดยอีกกลุ่มต้องแบกรับภาระจะถือว่าการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน เพราะบุคคลสมควรจะได้รับผลตอบแทนตามความสามารถที่แตกต่างกันออกไป

2.1.5 ทัศนะต่องานด้านสวัสดิการสังคม

แนวคิดระบบเสรีนิยม แนวคิดของระบบเสรีนิยม ไม่เห็นด้วยกับการจัดสวัสดิการโดยรัฐ ถือว่าแทรกแซงเสรีภาพ ดังที่ Milton Friedman นักคิดกลุ่มเสรีนิยมเน้นย้ำว่าบทบาทรัฐ คือ การรักษากฎหมาย การลดความขัดแย้งในชุมชนและจัดบริการให้สำหรับผู้รับผิดชอบตนเองไม่ได้เท่านั้น ซึ่งหากว่ารัฐมีบทบาทไปมากกว่านี้จะทำให้เกิดปัญหาเนื่องจากจะรบกวนกลไกตลาดเสรี (Baldock, 1999)

ดังนั้นแนวคิดนี้ได้โจมตีสวัสดิการสังคม โดยเห็นว่าสวัสดิการจะถูกแปรสภาพไปเป็นสิทธิและนำไปสู่การร้องเรียน ถือเป็นการสูญเสียเปล่าของทรัพยากร หากภาครัฐมีบทบาทหน้าที่หลักในการรับผิดชอบจัดสวัสดิการจะไม่มีประสิทธิภาพ เกิดการผูกขาดและปิดโอกาสการแข่งขัน ทำลายกลไกตลาดในระบบเศรษฐกิจให้เกิด ความเสียหาย อีกทั้งสวัสดิการรัฐแทรกแซงเสรีภาพของบุคคล ในที่สุดแล้วอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน

2.2 กลุ่มสำนักคิดสังคมนิยม (Socialism)

2.2.1 พื้นฐานแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการ

แนวคิดแบบสังคมนิยมหรือฝ่ายซ้ายมีหลายสำนักคิดที่มีทัศนะที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็มีรากฐานปรัชญามาจากความเชื่อในสังคมที่มีความเท่าเทียมและการให้ความสำคัญของสังคมที่ปราศจากความแปลกแยก ฝ่ายซ้ายไม่ยอมรับเศรษฐกิจในระบบตลาด มีทัศนะที่เป็นปฏิปักษ์กับระบบทุนนิยม เพราะเชื่อว่านำไปสู่การแบ่งสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม จึงต้องจัดระบบตลาดและมุ่งสร้างสังคมที่เสมอภาค เท่าเทียมและมีภราดรภาพ ทั้งนี้ทัศนะพื้นฐานคือการตระหนักถึงผลประโยชน์ของสังคมต้องสำคัญกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจกบุคคล

2.2.2 แนวคิดเรื่องธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์

ระบบสังคมนิยม เชื่อว่ามนุษย์ไม่ได้ชอบการแข่งขัน แต่ระบบทุนนิยมทำลายความเป็นมนุษย์หรือความดีงามของมนุษย์เพราะผลกำไร สิ่งของวัตถุที่ล่อใจ ทำให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์ และสำหรับแนวคิดเรื่องความต้องการของมนุษย์ แนวคิดสังคมนิยมมีทัศนะเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ที่ใกล้เคียงกับ Maslow (Hewitt, 2000) โดยความคิดความต้องการพื้นฐานของ Maslow คือ ความต้องการทางเศรษฐกิจ ส่วนความต้องการที่จับต้องไม่ได้ (Meta Needs) คือ ความต้องการทางสังคม การเมืองและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ และในส่วนพัฒนาการสูงสุด คือ ความสามารถในการพัฒนาตนเองด้านสติปัญญา ทักษะ บุคลิกภาพ

2.2.3 แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพ

แนวคิดสังคมนิยมเชื่อว่าเสรีภาพเป็นสถานการณ์ที่แต่ละคนสามารถผลิตสินค้าและบริการได้ตามความพอใจ ทุกคนจำเป็นต้องได้รับ โดยปราศจากความแปลกแยกหรือการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น ที่ทำให้คนบางกลุ่มถูกเบียดขับจากสังคม (Exclusion)

2.2.4 มุมมองต่อความเป็นธรรมทางสังคม

ความไม่เท่าเทียมและความไม่เป็นธรรมของกลุ่มสังคมนิยมเห็นว่ามีต้นตอของปัญหาจากระบบทุนนิยม (latridis, 1994) ดังนั้นจึงต้องโค่นล้มระบบทุนนิยมลง นอกจากนี้แนวคิดสังคมนิยมยังมีความเชื่ออีกด้วยว่าความไม่เสมอภาคแก้ไขได้เพียงทางเดียวคือการยกเลิกกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัวให้กลายเป็นสมบัติส่วนรวมของสังคม ทุกคนจึงจะมีโอกาสเสมอกันด้วยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่าความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในระบบสังคมนิยมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทั้งด้านกายภาพ ได้แก่ อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ด้านจิตใจได้แก่ การต้องการความรัก ความปลอดภัย รู้สึกตนเองมีเกียรติมีศักดิ์ศรี

ประการต่อมาคือทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันจากรัฐ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เอง Paulo Freire นักการศึกษาชาวบราซิล เรียกว่า สิทธิที่จะเป็นมนุษย์ (ช. เชียว พุ่มพวง, 2517) โดยทุกคนต้องได้รับสิทธิในการแบ่งปันปัจจัยพื้นฐานนี้อย่างยุติธรรม

ทั้งนี้ Paulo Faire นักการศึกษาชาวบราซิล ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดระบบสังคมนิยมหรือกลุ่มฝ่ายซ้าย ที่มีงานเขียนเป็นที่รู้จักกันดีในเรื่องทฤษฎีการสอนของผู้ถูกกดขี่ (Pedagogy of the Oppressed) มองความเป็นธรรม โดยกล่าวถึง มนุษย์ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด ภาษาใด ศาสนาใด อยู่ที่ไหน ต่างมีปัญหาาร่วมกันและปัญหาที่ต้องแก้กันอย่างรีบด่วน นั่นคือ การถูกทำลายความเป็นมนุษย์ โดยผู้กดขี่กระทำต่อผู้ถูกกดขี่ ผลที่เกิดขึ้นคือความไม่เป็นธรรม การเอารัดเอาเปรียบ การกดขี่ขูดรีดขูดรีดกัน ทั้งนี้ รูปแบบความไม่เป็นธรรมนี้เกิดจากระบบกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรมในสังคม ส่งผลให้เกิดการครอบงำหรือครอบครองอำนาจและการใช้ความรุนแรง ดังนั้นจึงต้องมีการกอบกู้ความเป็นมนุษย์เพื่อให้ผู้ถูกกดขี่ได้รับเสรีภาพและความยุติธรรม ปลดปล่อยตนเองออกจากกรกดขี่ โดยการศึกษาจะเข้ามามีบทบาทสำคัญมากในการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม ซึ่งตามทัศนะของ Paulo Faire คือ การจัดการศึกษาเพื่อผู้ถูกกดขี่ โดยเฉพาะจากชั้นแรกที่ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพความไม่เป็นธรรม ต่อมาคือการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่แทนความเข้าใจเดิม (ช. เชียว พุ่มพวง, 2517) เพื่อปลุกจิตสำนึกและมโนธรรมสำนึกของชนชั้นล่างที่ถูกกดขี่ ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบและต้องเป็นการฝึกหัดของการแสดงออกของเสรีภาพ ให้ประชาชนมีการรับรู้เชิงวิพากษ์ (Critical Perception) รู้จักคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) รู้จักทำ ได้รู้จักแก้ไขปัญหาและเผชิญปัญหาด้วยตนเอง (Problem-Posing) สามารถเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง (Praxis) สะท้อนการกระทำในสถานะที่เป็นจริงตามบริบทของสังคม สร้างปัญญาและเป็นการปลุกจิตสำนึก (Conscientization) สร้างความเป็นมนุษย์เต็มศักยภาพ (กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช, 2550) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของโลกและสังคมเป้าหมายสู่ความเป็นธรรมทางสังคมเป็นหลัก

โดยสรุปความเป็นธรรมในความหมายของ Paulo Faire คือ สังคมที่ไม่เป็นธรรมเกิดจากผู้กดขี่ครอบงำอำนาจ ความรู้และกระทำ การบั่นทอนความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกดขี่ การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลดปล่อยมนุษย์สู่เสรีภาพและความเป็นธรรม โดยการทำให้ประชาชนมีการรับรู้เชิงวิพากษ์ (Critical Perception) รู้จักคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) รู้จักทำ ได้รู้จักแก้ไขปัญหาและเผชิญปัญหาด้วยตนเอง (Problem-Posing) สามารถเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง (Praxis) สร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ด้วยการปลุกจิตสำนึกให้ผู้ถูกกดขี่ สร้างความเป็นมนุษย์เต็มศักยภาพ (กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช, 2550) เพื่อให้มีกระบวนการคิด ตัดสินใจในสภาพปัญหาหรือความต้องการของตนเอง

2.2.4 ทัศนะต่องานด้านสวัสดิการสังคม

แนวคิดสังคมนิยมเห็นว่า รัฐมีบทบาทสำคัญในทุกด้าน มีอำนาจเบ็ดเสร็จในวิถีชีวิตของประชาชน และก็เชื่อว่าเมื่อสังคมมีพัฒนาการถึงขั้นสุดท้ายแล้ว รัฐจะสลายไปเหลือแต่ชุมชน ซึ่งชุมชนนี้จะต้องมีบทบาทความรับผิดชอบทุกด้านอันหมายรวมถึงด้านสวัสดิการด้วย (latridis, 1994) ดังนั้นแนวคิดแบบสังคมนิยมนั้นจึงไม่เห็นด้วยกับการจัดสวัสดิการสังคม เพราะเห็นว่าสวัสดิการสังคมเป็นเพียงเครื่องมือที่คำขูให้ระบบทุนนิยมยังคงดำรงอยู่ต่อไป เปรียบสวัสดิการเป็นม่านหมอกอำพราง

(Smokes Screen) ปิดบังความจริงที่แฝงเร้นไปด้วยการรักษาผลประโยชน์ให้แก่เงินทุน (O'conner, 1973; Habermas, 1976, cited in Hewitt, 1992) เพราะว่าสวัสดิการถือเป็นรูปแบบหนึ่งของระบบทุนนิยมและยังมีความขัดแย้งในตัวเองขณะที่สวัสดิการปกป้องระบบทุนนิยม แต่สวัสดิการเกิดจากการต่อสู้ทางชนชั้นเอื้อประโยชน์ทดแทนให้แก่แรงงาน ด้วยเหตุนี้แนวคิดระบบเสรีนิยมจึงปฏิเสธสวัสดิการสังคมและยังให้เหตุผลอีกด้วยว่าสวัสดิการสังคมไม่มีความจำเป็นเพราะในท้ายที่สุดแล้วชุมชนจะสามารถตอบสนองความต้องการของทุกคนได้เอง

2.3 กลุ่มสำนักคิดสังคมประชาธิปไตย (Social Democracy)

2.3.1 พื้นฐานแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการ

แนวคิดสังคมประชาธิปไตย ที่จัดเป็นฝ่ายซ้ายเชิงปฏิรูป ซึ่งมีอุดมการณ์ร่วมกันกับแนวคิดฝ่ายซ้ายแต่มีทัศนะที่ความแตกต่างออกไปในเรื่องของวิธีการที่เน้นความค่อยเป็นค่อยไปมิใช่การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวคิดหลักคือการยึดมั่นในสังคมที่มีความเท่าเทียมและการให้ความสำคัญกับสังคมที่ปราศจากความแปลกแยก กลุ่มแนวคิดสังคมประชาธิปไตยตระหนักถึงความล้มเหลวของทุนนิยมแต่จะเปลี่ยนจากเสรีนิยมไปสู่สังคมประชาธิปไตยอย่างค่อยเป็นค่อยไป

2.3.2 แนวคิดเรื่องธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์

ระบบสังคมประชาธิปไตย เชื่อว่าคนเราเกิดมามีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นระดับสติปัญญา ลักษณะทางกายภาพ ฯลฯ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่คนเราจะเท่าเทียมกันโดยธรรมชาติสำหรับแนวคิดเรื่องความต้องการของมนุษย์ กลุ่มสังคมประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับการตอบสนองปัญหา ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์อย่างพอเพียง ตามแนวคิดความต้องการของมนุษย์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ความต้องการพื้นฐานที่ทุกคนมีอยู่อย่างไม่แตกต่างกันและนอกเหนือจากนั้นแล้วแต่ละคนจะมีความต้องการแตกต่างกันออกไป (Hewitt, 2000) แนวคิดของ Louis Blanc ที่พยายามแก้ปัญหาเพื่อช่วยตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยเฉพาะการตอบสนองความต้องการของผู้ยากไร้ ด้วยการใช้สถาบันรัฐปรับปรุงระบบเศรษฐกิจการเมืองให้ยุติธรรมมากขึ้น ถือว่าเป็นแนวคิดแรกเริ่มของคติแนวคิดสังคมประชาธิปไตย (วิทยากร เชียงกูล, 2548)

2.3.3 แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพ

ระบบสังคมประชาธิปไตย เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนควรจะต้องได้รับเสรีภาพ โดยรัฐต้องคอยช่วยเหลือไม่ให้ประชาชนลำบากยากไร้หรืออดตาย แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่รัฐพึงระวางคือการดำเนินการใด ๆ ไม่ควรที่จะไปละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเช่นกัน

2.3.4 มุมมองต่อความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice)

แนวคิดกลุ่มสังคมประชาธิปไตย เชื่อว่าความไม่เท่าเทียมเกิดจากการกดขี่ระหว่างชนชั้นในระบบทุนนิยม แต่อย่างไรก็ตามระบบทุนนิยมยังมีความจำเป็นเพราะเป็นระบบที่เลวร้ายน้อยที่สุดนั่นเอง และมีทัศนะที่ว่าความเสมอภาคเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงอยู่กับหลักสิทธิมนุษยชนเป็นความเท่าเทียมกันในด้านโอกาสที่จะได้รับสวัสดิการสังคม โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา เพศ

ความเชื่อ ชนชั้น ความมั่งคั่งโดยปราศจากอคติทั้งปวง ทุกคนได้รับ การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เพื่อการอยู่รอดของชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม

นักคิดที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้คือ John Rawls กับทฤษฎีความยุติธรรม (Theory of Justice) ที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในแวดวงวิชาการ โดยได้ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมและความเป็นธรรม ผู้คนมีความแตกต่างกัน ควรเห็นพ้องต้องกันว่าบุคคลมีสถานะเริ่มแรก ที่เป็นจุดกำเนิดชีวิตจากการไม่รู้ ว่าตนเองจะมีชีวิตอยู่ในสถานภาพไหน (The Original Position) ที่เกิดจาก “ม่านแห่งความไม่รู้” (Veil of Ignorance) ปิดบังความไม่รู้ว่าบุคคลจะเกิดมามีลักษณะ เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ชนชั้น เชื้อชาติ ความเชื่อ ศาสนาและการเมืองอย่างไร (Rawls, 1999) ประชาชนสามารถมีทางเลือกได้ ภายใต้กฎเกณฑ์ที่มีการวางไว้อย่างเป็นระบบ โดยกฎเกณฑ์เหล่านี้จะถูก สร้างจากสิ่งที่ Rawls เรียกว่า “สถานภาพดั้งเดิมของความเท่าเทียม” แนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพดั้งเดิมดังกล่าวนำไปสู่การสร้างสัญญาประชาคม ที่ตั้งอยู่บนหลักการ 2 ประการ ได้แก่ 1) หลักแห่งความเท่าเทียมกันของเสรีภาพ (The Principle of Equal Liberty) การให้เสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เท่าเทียมกันสำหรับประชาชนทุกคน 2) หลักการของความแตกต่าง (The Difference Principle) เป็นการยอมให้มีความไม่เท่าเทียม ในทางสังคมและเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้เฉพาะในกรณีที่ให้ทุกคนควรได้มีโอกาสอย่างเท่าเทียม (Equal Opportunity) และการดำเนินการนั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาส หรือเสียเปรียบที่สุดในสังคม (The Least Advantaged) Rawls เชื่อว่า สังคมจะสามารถแก้ปัญหา ความไม่เท่าเทียมตามธรรมชาติได้ จะต้องเอื้อผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานต่อผู้ที่เสียเปรียบทางด้านเศรษฐกิจ ในสังคม John Rawls ได้แสดงทัศนะว่าการดูแลช่วยเหลือผู้ที่เสียเปรียบที่สุด ไม่ได้เป็นแค่เพียงหน้าที่ ของสังคมเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของความยุติธรรมที่ต้องกระทำผ่านโครงสร้างพื้นฐานที่เที่ยงธรรมอีกด้วย ซึ่งรัฐมีหน้าที่สร้างระบบสวัสดิการให้เป็นสิทธิสวัสดิการสังคมให้ทุกคนอย่างเท่าเทียม (พงษ์เทพ สันติกุล, 2563) เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสหรือมีสถานะทางสังคมอย่างเท่าเทียม

2.3.5 ทัศนะต่องานด้านสวัสดิการสังคม

แนวคิดกลุ่มสังคมประชาธิปไตยเป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิการสังคมอย่างมาก ระบบสังคมประชาธิปไตยเป็นกลุ่มที่มีทัศนะว่าการมีรัฐสวัสดิการจะช่วยขจัดความทุกข์ยากเดือดร้อน ของประชาชนอย่างทั่วถึงและการบริการสังคมจะไม่ใช้การสูญเสียเปล่าแต่อย่างใด หากแต่จะเป็นการลงทุน ทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ส่งเสริมให้ประชาชนรักการเสียสละ ลดความไม่เท่าเทียมได้ แนวคิดนี้จึงมีการสนับสนุน สวัสดิการสังคมอย่างมากและได้ถือว่า สวัสดิการสังคมเป็นสิทธิพื้นฐานทางสังคม (Social Basic Right) ที่ประชาชนพึงได้รับอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ดังที่ Neuhaus ได้อธิบายเรื่องสิทธิพื้นฐานทางสังคมว่า เนื่องมาจากทุกคนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในประชาคมและทรัพยากร ทุกคนจึงมีสิทธิได้ส่วนแบ่ง อย่างเท่าเทียมกัน (Neuhaus, 1979, อ้างถึงใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2546) ประชาชนทุกคนต้อง ได้รับอย่างถ้วนหน้า ภาครัฐจะสนับสนุนสวัสดิการสังคมอย่างเต็มที่ เพราะเชื่อว่าจะนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมนิยมอย่างช้า ๆ ซึ่งขัดกับหลักของระบบเสรีนิยมอย่างเห็นได้ชัด ประเทศที่นิยม ใช้ระบบรัฐสวัสดิการ (Welfare State) คือ ประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย

จากการปรัชญา แนวคิดที่เป็นพื้นฐานในงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ข้างต้น จะเห็นได้ว่ารากฐาน แนวคิด ปรัชญา ความเชื่อที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลทำให้ทัศนะ มุมมองต่อแนวคิด ที่เป็นพื้นฐานงานสวัสดิการสังคมในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานกระบวนทัศน์ ที่แตกต่างกันนั้น

3. ข้อเด่นและข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคมตามกลุ่มสำนักคิด

สำนักคิดในแต่ละกลุ่มแนวคิดต่างมีข้อเด่นและข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคมแตกต่างกันดังนี้

3.1 ข้อเด่นและข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคมของกลุ่มสำนักคิดแนวเสรีนิยม

3.1.1 ข้อเด่นของงานสวัสดิการสังคมในกลุ่มสำนักคิดแนวเสรีนิยม

กลุ่มเสรีนิยมให้ความสำคัญกับการปกป้องสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล งานสวัสดิการสังคมจึงอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเสรีนิยมที่มีเป้าหมายเพื่อให้แน่ใจว่าพลเมืองทุกคน มีโอกาสที่จะมีชีวิตที่ดีโดยไม่กระทบต่อเสรีภาพส่วนบุคคลของคนอื่น ๆ

กลุ่มแนวคิดเสรีนิยมสนับสนุนเศรษฐกิจระบบตลาด โดยเชื่อว่าระบบตลาดเสรี สามารถสร้างความมั่งคั่งและความเจริญก้าวหน้าได้ งานสวัสดิการสังคมในสังคมเสรีนิยมจึงอาจจัดการ กับความไม่เท่าเทียมและการจัดให้มีเครือข่ายความปลอดภัยโดยไม่ต้องกระทบกระเทือน หรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบตลาดพื้นฐาน มั่นใจในกลไกของระบบตลาดว่าจะสามารถจัดสวัสดิการ ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดได้ อันจะเกิดจากแรงจูงใจในการแข่งขันกันเองระหว่างภาคเอกชนสามารถ ปรับปรุงคุณภาพของสวัสดิการได้

ทั้งนี้ การที่บุคคลสามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบตลาด โดยมีการแทรกแซงจากรัฐบาลน้อยที่สุด สามารถนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน สร้างนวัตกรรม (Peck, 2003) บริการทางสังคมและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีคุณภาพดี งานสวัสดิการสังคม สามารถปรับให้เข้ากับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น และตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป ของประชากรได้อย่างทันที่

นอกจากนี้ กลุ่มแนวคิดเสรีนิยมมักจะสนับสนุนแนวคิดเรื่องประชาสังคม สวัสดิการ สังคมอาจเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคคล ประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชนด้วยความสมัครใจ (กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช, 2554) ส่งเสริมระบบสวัสดิการพึ่งตนเอง สิ่งสำคัญคือข้อเด่นและข้อจำกัด เหล่านี้เป็นลักษณะทั่วไปของนักคิดกลุ่มเสรีนิยม อาจมีมุมมองที่แตกต่างเกี่ยวกับบทบาท ของสวัสดิการสังคมภายในกรอบแนวคิดเสรีนิยม ในสังคมสมัยใหม่หลายแห่งยังใช้แนวทางเศรษฐกิจ แบบผสมผสาน โดยผสมผสานองค์ประกอบด้านเสรีนิยมและสวัสดิการสังคมเข้าด้วยกันเพื่อตอบสนอง ทั้งเสรีภาพส่วนบุคคลและความต้องการของสังคม

3.1.2 ข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคมในกลุ่มสำนักคิดแนวเสรีนิยม

การจัดสวัสดิการของภาครัฐจะเน้นจัดให้เฉพาะผู้เดือดร้อนที่ผ่านการกลั่นกรอง โดยใช้การทดสอบ (Mean test) เท่านั้นซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการจากส่วนที่เหลือ (Residual Welfare) เพื่อเป็นการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว อาจเป็นการตีตรากลุ่มผู้ขอรับบริการงานสวัสดิการ

ตัวอย่างที่ชัดเจนสำหรับประเทศที่จัดสวัสดิการเช่นนี้คือ สวัสดิการของประเทศของสหรัฐอเมริกา เรียกว่า โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ช่วยเหลือเฉพาะคนบางกลุ่ม ให้อยู่รอด ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมสวัสดิการ (Welfare Society) มากกว่ารัฐสวัสดิการ (Welfare State)

อย่างไรก็ตามการที่แนวคิดแบบเสรีนิยมยังมุ่งการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้สังคมที่ยึดแนวทางนี้เป็นหลักเกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมและเศรษฐกิจ ของประชาชนอย่างเห็นได้ชัด (Touraine, 2001) เนื่องจากกลไกตลาดสามารถรวมความมั่งคั่งไว้ในมือ ของคนเพียงไม่กี่คน อาจทำให้บุคคลบางคนขาดทรัพยากรที่เพียงพอ และอาจนำมาซึ่งความเสื่อมโทรม ของสิ่งแวดล้อม

ถึงแม้ว่ากลุ่มแนวคิดกลุ่มเสรีนิยมมีเป้าหมายที่จะเปิดโอกาสที่เท่าเทียมกันให้กับทุกคน แต่ความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล อาจนำไปสู่การเข้าถึงโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกัน Haggard & Kaufman (2018) ทั้งการเข้าถึงการศึกษา การดูแลสุขภาพ และบริการที่จำเป็นอื่น ๆ ซึ่ง เป็นการจำกัดความสามารถของบุคคลบางคนในการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตน

นอกจากนี้แล้ว ในกระบวนการกลั่นกรองผู้ใช้บริการเฉพาะผู้ที่มีความเดือดร้อน จำเป็นต้องรับสวัสดิการโดยใช้การทดสอบ (Mean test) ยังเป็นการตีตราผู้ใช้บริการว่าเป็นผู้ที่ต่ำต้อย ในสังคมอีกด้วย

3.2 ข้อเด่นและข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคมของกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยม

3.2.1 ข้อเด่นของงานสวัสดิการสังคมในกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยม

กลุ่มแนวคิดสังคมนิยมมีจุดเด่นคือ การเน้นความสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมกัน ทุกคนในสังคม มีเป้าหมายเพื่อลดความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการกระจายความมั่งคั่ง และทรัพยากร สวัสดิการสังคมจึงจัดให้มีเครือข่ายความปลอดภัย เพื่อให้มั่นใจได้ว่าพลเมืองทุกคน จะได้รับความต้องการขั้นพื้นฐาน (กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช, 2554) มุ่งเน้นการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน สวัสดิการสังคม เช่น สุขภาพ การศึกษาและที่อยู่อาศัย

นอกจากนี้ กลุ่มแนวคิดสังคมนิยมมุ่งส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมโดยการจัดการ ปัญหาเชิงระบบและให้โอกาสแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Korres & Simos, 2017) และเห็นว่าสวัสดิการ สังคมสามารถนำไปสู่เสถียรภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่อประชากรได้

3.2.2 ข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคมในกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยม

ข้อจำกัดของแนวคิดสังคมนิยมที่ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์คือ การมุ่งแต่เรื่องการโค่นล้มทุนนิยม มีความขัดแย้งเชิงโครงสร้างในสังคม และกลุ่มนี้ยังถูกมองว่ามีแนวคิดที่อยู่ในโลกของอุดมคติ หรือยูโทเปีย (Utopia) (สุรพล ปธานวนิช, 2547; กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช, 2554) ยากที่จะเป็นไปได้ ในโลกแห่งความเป็นจริงของมนุษย์

แนวคิดกลุ่มสังคมนิยม อาจนำไปสู่ความไร้ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การขาดการแข่งขัน การวางแผนจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว และแรงจูงใจของบุคคลเพื่อพัฒนานวัตกรรมหรือผลผลิตและบริการต่าง ๆ ลดลง

งานสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวข้องกับระบบราชการซึ่งมีความยุ่งยาก ซับซ้อน ล่าช้า ซึ่งอาจส่งผลให้สวัสดิการหรือบริการต่าง ๆ ไร้ประสิทธิภาพ ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสูง เกิดผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์ นอกจากนี้ งานสวัสดิการสังคมโดยระบบราชการเหล่านี้อาจมีความเสี่ยงต่อการฉ้อโกง คอร์รัปชัน หรือการถูกละเมิดสิทธิต่าง ๆ (Doerner & Lea, 1988) หากไม่มีระบบการดูแล จัดการ ควบคุม ป้องกันที่เหมาะสม การกระจายทรัพยากรอาจไม่ทั่วถึง หรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่มีความจำเป็นต้องได้รับทรัพยากรหรือความช่วยเหลือไม่สามารถเข้าถึงโอกาสได้อย่างแท้จริง

กลุ่มแนวคิดสังคมนิยมอาจละเมิดเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชน เนื่องจากระบบเศรษฐกิจและสังคมมีการวางแผนมาจากส่วนกลางมากกว่าจากประชาชน มีการจำกัดอิสระทางเลือก และจำกัดอิสระส่วนบุคคล

สิ่งสำคัญคือต้องตระหนักว่ากลุ่มแนวคิดสังคมนิยมมีรูปแบบต่าง ๆ กัน มีข้อเด่นและข้อจำกัดแตกต่างกันไปตามการนำไปปฏิบัติและบริบทที่เฉพาะเจาะจง อาจยังต้องมีการผสมผสานองค์ประกอบของแนวคิดกลุ่มทุนนิยม เข้ากับกลุ่มสังคมนิยมเพื่อสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพส่วนบุคคลกับเป้าหมายด้านสวัสดิการสังคม

3.3 ข้อเด่นและข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคมของกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยมประชาธิปไตย

สังคมนิยมประชาธิปไตยยึดในหลักการประชาธิปไตย เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการกำหนดนโยบาย ธรรมนูญ ช่วยให้มีการปรับเปลี่ยนงานสวัสดิการสังคมตามความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของประชากร

3.3.1 ข้อเด่นของงานสวัสดิการสังคมในกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยมประชาธิปไตย

กลุ่มแนวคิดแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนมีหลักประกันชีวิตอย่างทั่วถึงแสดงถึงอุดมการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่พยายามผสมผสานหลักการของประชาธิปไตย เข้ากับความมุ่งมั่นเพื่อสร้างความยุติธรรมทางสังคมและเศรษฐกิจระบบตลาดผสมผสานกัน หรือสร้างความสมดุลระหว่างกลไกตลาดกับการแทรกแซงของรัฐ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคมควบคู่กันไป

กลุ่มสังคมนิยมประชาธิปไตยทางสังคมมุ่งมั่นที่จะรักษาระบบเศรษฐกิจระบบตลาดที่สร้างความมั่งคั่ง ควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมที่เข้มแข็ง เพื่อการกระจายทรัพยากรอย่างยุติธรรม เท่าเทียมและทั่วถึง แนวคิดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพร้อมกับการลดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม (Manera & Sancho, 2016) ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการที่จำเป็น ทั้งการดูแลสุขภาพ การศึกษา และประกันทางสังคม สิ่งนี้จะช่วยสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมมากขึ้น และสร้างหลักประกันว่า พลเมืองทุกคนจะได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างพอเพียง

โดยปกติพื้นฐานของกลุ่มแนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตยจะสนับสนุนด้านสิทธิแรงงานที่เข้มแข็งและการคุ้มครองแรงงาน สถานที่ทำงาน รวมถึงนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ค่าแรงขั้นต่ำ การเจรจาต่อรองร่วม และกฎระเบียบด้านความปลอดภัยในที่ทำงาน ซึ่งเอื้อต่อการกระจายความมั่งคั่งและความยุติธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ ความยุติธรรมทางสังคมและการไม่แบ่งแยกสังคมนิยมประชาธิปไตยสามารถส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองโดยการจัดการกับความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจ ลดความตึงเครียดทางสังคมและส่งเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในกลุ่มประชาชน

3.3.2 ข้อจำกัดของงานสวัสดิการสังคมในกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยมประชาธิปไตย

กลุ่มแนวคิดนี้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2547) โดยการที่ภาครัฐต้องใช้งบประมาณที่สูง การแทรกแซงของรัฐในการจัดสวัสดิการอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจลดลง อัตราภาษีที่สูงเกินไปอาจเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และประชาชนผู้ที่เสียภาษีสูงรู้สึกตนเองถูกเอาเปรียบภาระค่าใช้จ่ายสำหรับสวัสดิการที่สูงทำให้ปัจจุบันนี้ ประเทศที่เป็นรัฐสวัสดิการเริ่มมีปัญหาจากโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น อีกทั้งสวัสดิการที่มีอยู่ปัจจุบันเริ่มล้าหลังไม่สามารถตอบสนองปัญหาความต้องการได้ นักวิจารณ์บางคนโต้แย้งกลุ่มแนวคิดนี้อาจสร้างวัฒนธรรมการพึ่งพารัฐของประชาชน ไม่ได้ส่งเสริมความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลในการดูแล พึ่งพาตนเอง การดำเนินการตามนโยบายสวัสดิการสังคมอาจเผชิญกับการต่อต้านจากกลุ่มเศรษฐกิจแบบเสรีมากขึ้น การสร้างสมดุลระหว่างสวัสดิการสังคมและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอาจนำไปสู่ความตึงเครียดทางการเมือง (Mudge, 2014) ด้วยเหตุนี้จึงเริ่มมีการทบทวนรัฐสวัสดิการมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ข้อเด่นและข้อจำกัดของสังคมนิยมประชาธิปไตยอาจแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับนโยบายเฉพาะที่นำไปใช้ ตามบริบททางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจของแต่ละสังคมโลก

สรุป

พื้นฐานแนวคิด รากฐานปรัชญาของกลุ่มสำนักคิดทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง นำมาซึ่งความหลากหลายของทัศนะ แนวทางของการจัดสวัสดิการสังคม กลุ่มสำนักคิดแนวเสรีนิยม เชื่อมมั่นในกลไกตลาดไม่เห็นด้วยกับการแทรกแซงของรัฐ และไม่เห็นด้วยกับการจัดสวัสดิการโดยรัฐ ส่วนกลุ่มสำนักคิดแนวสังคมนิยม มีทัศนะที่เป็นปฏิปักษ์กับระบบทุนนิยม ซึ่งเชื่อว่าการแบ่งทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม ทั้งยังไม่เห็นด้วยกับการจัดสวัสดิการสังคม เพราะถือเป็นกับดักของระบบทุนนิยม สวัสดิการสังคมจะสามารถจัดการดูแลโดยชุมชนได้เอง ส่วนแนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตยยึดมั่นในสังคมที่มีความเท่าเทียมและเชื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ถือว่าสวัสดิการสังคมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานทางสังคม ของประชาชนที่พึงได้รับอย่างถ้วนหน้า ฉะนั้นเบื้องหลังของการจัดสวัสดิการสังคมที่ตั้งอยู่บนอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมมีรากฐานเชื่อมโยงอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม สิทธิหน้าที่และการจัดสรรแบ่งสรรประโยชน์ในสังคม ระบบโครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างกันไปตามมุมมอง แนวคิด

ปรัชญาหรืออุดมการณ์ความเชื่อที่แตกต่าง นำมาซึ่งกลไก วิธีการ แนวทาง และรูปแบบ ลักษณะของ
สวัสดิการสังคม การบริหารจัดการและนโยบายสังคมที่มีความแตกต่างกันไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2567).

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567,

จาก <http://web1.dep.go.th/sites/default/files/files/law/41.pdf>

กิตติพัฒน์ นนทปัทมดุษย์. (2550). *ทฤษฎีวิพากษ์ในนโยบายและการวางแผนสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมดุษย์. (2554). *นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ช. เขียวพุ่มพวง. (2517). *การศึกษาสำหรับผู้ถูกกดขี่*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

ชุมพร สังขปรีชา. (2531). *ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองว่าด้วยธรรมชาติมนุษย์*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวม การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจน*

และด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม

วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2534). *ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงษ์เทพ สันติกุล. (2563). *ความยุติธรรมในสวัสดิการสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2554). *นิติรัฐกับความยุติธรรมทางสังคม*. ปาฐกถา 60 ปี

เศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยากร เชียงกุล. (2548). *ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม*. กรุงเทพฯ: สายธาร.

สมภาร พรหมทา. (2538). *ปรัชญาสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล ปธานวนิช. (2547). *นโยบายสังคม : เส้นทางสู่รัฐสวัสดิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อภิชัย พันธเสน. (2546). *เมื่อบรรษัทครองโลก When corporation rule the World*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก.

เสถียร หอมขจร และคณะ. (2528). *ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: คณะ
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Baldock, John. (1999). *Social policy*. (4th ed.) Oxford: Oxford University Press.

Manera, C., & Sancho, F. (2016). *The Strengths of Social Democracy*:

- Welfare, Employment, and Growth. *Investigaciones de Historia Económica - Economic History Research*, 12(3), 111-121.
- Dolgoft, R., & Feldstein, D. (2003). *Understanding Social Welfare*. (6th ed.) U.S.A: Personal Education.
- Freeman, S. (2007). *Rawls*. New York: Routledge.
- Korres, G.M., & Simos, G. S. (2017). *Handbook of Research on Social and Economic Development in the European Union*. Pennsylvania: IGI Global.
- Gordon, D., & Spucker, P. (1999). *The International Glossay on Poverty*. London: Zed Book.
- Haggard, S., & Kaufman, R. (2018). The Political Economy of Liberal Democracy. In S. Haggard & R. R. Kaufman (Eds.), *Handbook of Comparative Political Economy* (pp. 397-416). Edward Elgar Publishing.
- Hewitt, M. (1992). *Welfare Ideology and Need: Developing Perspective on the Welfare State*. Maryland: Barnes and Nobel Books.
- Hewitt, M. (2000). *Welfare and Human Nature-The Human Subject in Twentieth Century Social Politics*. Macmillan Press: Haundmills.
- Iatridis, D. S. (1994). *Social policy: institutional context of social development and human services*. Pacific Grove, Calif: Brooks/Cole Pub. Co.
- Midgley, J. (1997). *Social Welfare in Global Context* U.S.A: SAGE Publication.
- Nelson, J. L., Palonsky, S. B., & McCathy, M. R. (2010). *Critical Issue in Education*. New York: McGreaw-Hill.
- Peck, J. (2003). *The rise of the workfare state*. Kurswechsel: Zeitschrift für gesellschafts, 3, 85-87.
- Prigmore, C. S., & Atherton, C. R. (1986). *Social Welfare Policy*. (2nd ed.) U.S.A: D.C. Healt and Company.
- Rawls, J. (1999). *A theory of justice*. Oxford: Oxford University Press.
- Mudge, S. (2014). The Weaknesses of Social Democracy: Challenges and Critiques. *Annual Review of Sociology*, 40(1), 599-61.
- Touraine, A. (2001). *Beyond Neoliberalism*. UK Polity: David Macey.
- Doerner, W. M., & Lea, M. J. (1988). The Weaknesses of Socialism: An Analysis of The Socialist System and Its Impact on Economic Growth. *Journal of Urban Economics*, 24(1), 85-98.